

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo ⇒



Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2015

DÉ CÉADAOIN 17 MEITHEAMH 2015 – MAIDIN 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist gearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS LEIS AN/NA
(bh)FREAGARLEABHA(i)R A ÚSÁIDTEAR CHUN NA CEISTEANNA I ROINN B A
FHREAGAIRT

ROINN A (100 marc)

Freagair sé cinn de na **naoi** gceist gearrfhreacha sna spásanna atá ann dóibh.

1. Cuir isteach an toisc tháirgeachta **nó** sampla cuí den toisc tháirgeachta sna **ceithre** spás atá ar fáil thíos.

Toisc Tháirgeachta	TALAMH	(ii)	CAIPITEAL	(iv)
Sampla	(i)	MÚINTEOIR	(iii)	ÚINÉIR GNÓLACHTA

(16 mharc)

2. Cé acu saintréithe / boinn tuisceana díobh seo ar an liosta thíos a thagraíonn don **Iomaíocht Fhoirfe**? (Scríobh **Fíor** nó **Bréagach** i ndiaidh gach ceann de na habairtí.)

	ABAIRT	FÍOR nó BRÉAGACH
(i)	Tá na hearraí aonchineálach / comhionann le chéile.	
(ii)	Tá bacainní ar iontráil sa mhargadh seo.	
(iii)	Tá a lán ceannaitheoirí agus díoltóirí sa mhargadh.	
(iv)	Is earraí gar-ionaid iad na hearraí.	

(16 mharc)

3. Is é 12.5 % ráta na Cánach Corparáide in Éirinn faoi láthair. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi **agus** tabhair breac-chuntas ar chúis fhéideartha **amháin** a bhí ag Rialtas na hÉireann leis an ráta a choinneáil ar 12.5 % i gCáinainéis 2015.

Míniú:

Cúis fhéideartha amháin:

(16 mharc)

4. Roghnaigh na focail chearta as an liosta thíos agus críochnaigh an dá ráiteas seo a leanas:

A Dhíol

A Cheannach

Earraí

Seirbhísí

Ráiteas A:

Nuair a dhéantar _____ as Éirinn _____ le tíortha coimhthíocha sainmhínítear iad mar **easpórtálacha sofheicthe**.

Ráiteas B:

Nuair a dhéanann muintir na hÉireann _____ coimhthíocha _____ sainmhínítear iad mar **iompórtálacha dofheicthe**.

(16 mharc)

5. (a) Luaigh **dhá** shaintréith eacnamaíochta de Thíortha Tearcfhorbartha (TTF).

Saintréith 1:

Saintréith 2:

- (b) Tabhair breac-chuntas ar shlí **amháin** a dtiocfadh le hÉirinn (Rialtas na hÉireann nó saoránaigh na hÉireann) tacaíocht a thabhairt do TTF.

(16 mharc)

6. Cad dó a seasann na litreacha seo a leanas? (Scríobh gach freagra sa spás atá curtha ar fail.)

BCE (ECB)	
PIT (CPI)	
EDT (WTO)	

(17 marc)

7. Cuir i gcás gurb é – **2.8** Praghasleasteachas an Éilimh (**PED**) ar Apple iPhone 6.

(i) Mínigh cad a chiallaíonn an comhartha diúltach (–).

(ii) Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra **ceart** i **ngach** cás chun an ráiteas seo a leanas a chríochnú.

Má tharlaíonn laghdú 10% ar mhargadhphraghas an Apple iPhone 6 seo, beidh **titim** / **ardú** **28%** / **2.8%** ar an gcainníocht a éileofar dá thoradh.

(17 marc)

8. Deir eacnamaithe áirithe go bhfuil ‘Imirce Daoine Oilte’ ag tarlú in Éirinn de dheasca na himirce. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi agus luaigh fadhb eacnamaíochta **amháin** eile a d’fhéadfadh a bheith ag Éirinn de dheasca na himirce.

Míniú: _____

Fadhb eacnamaíochta amháin eile: _____

(17 marc)

9. Tá níos mó tomhaltóirí in Éirinn ag ceannach/ag siopadóireacht ar líne (ar an idirlíon).

(a) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint as an bhforbairt seo ag tomhaltóirí in Éirinn.

Sochar 1: _____

Sochar 2: _____

(b) Tabhair breac-chuntas ar chostas eacnamaíochta **amháin** a d’fhéadfadh a bheith ar gheilleagar na hÉireann mar gheall ar an bhforbairt seo.

(17 marc)

**NÁ DEARMAD AN CEISTPÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS LEIS AN/NA
(bh)FREAGARLEABHA(i)R A ÚSÁIDTEAR CHUN NA CEISTEANNA I ROINN B A
FHREAGAIRT**

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

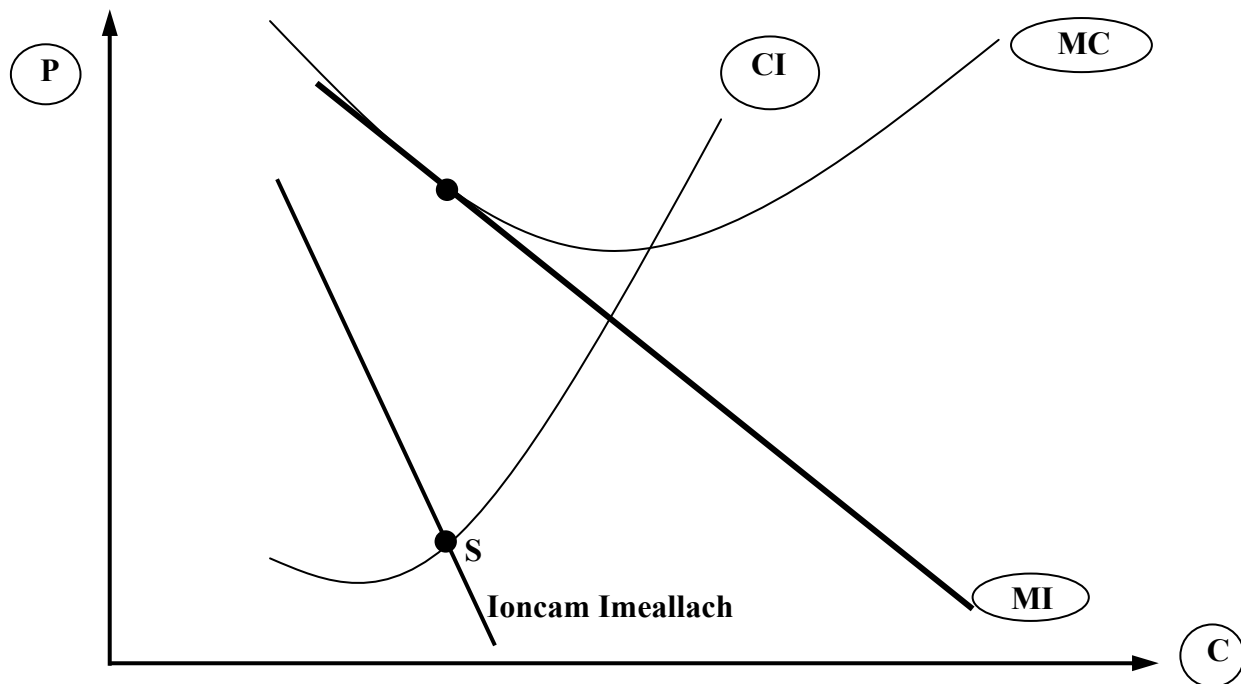
Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. Taispeántar cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta in **Iomaíocht Neamhfoirfe** sa léaráid thíos.



(a) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar.

(i) Luaigh cad dó a seasann **gach** ceann de na cúig lipéad thuas a bhfuil ciorcal thart orthu.

(ii) Bíonn an gnólacht i gcothromaíocht ag pointe S. Taispeáin ar do léaráid:

- An chainníocht a tháirgfidh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad C_1)
- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar C_1 (úsáid an lipéad P_1)

(30 marc)

(b) Níl aon *bhacainní ar iontráil* in Iomaíocht Neamhfoirfe.

(i) Mínigh an téarma *bhacainní ar iontráil*.

(ii) Luaigh **dhá** shaintréith eile den Iomaíocht Neamhfoirfe.

(iii) Scríobh nótaí gearra ar **gach** ceann díobh sin.

(20 marc)

(c) Déanann gnólachtaí in Iomaíocht Neamhfoirfe fógraíocht d'fhonn *dílseacht bhranda* a bhunú.

(i) Mínigh an téarma *dílseacht bhranda*.

(ii) Luaigh agus mínigh buntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an bhfógraíocht don tomhaltóir agus buntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith aici don díoltóir.

(iii) Luaigh agus mínigh míbhuntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an bhfógraíocht don tomhaltóir agus míbhuntáiste **amháin** a d'fhéadfadh a bheith aici don díoltóir.

(25 marc)

[75 marc]

2. Taispeánann an t-eolas thíos sceidil éilimh agus soláthair na bhFón Cliste ar an margadh.

Praghas €	An Chainníocht a Éilítear (aonaid)	An Chainníocht a Sholáthraítear (aonaid)
100	50,000	10,000
200	40,000	20,000
300	30,000	30,000
400	20,000	40,000
500	10,000	50,000

Bain úsáid as an eolas thuas agus as léaráid **amháin**:

- (a) (i) Tarraing cuar an éilimh ar Fhóin Chliste ar an margadh **agus** lipéadaigh é.
(ii) Tarraing cuar soláthair na bhFón Cliste ar an margadh **agus** lipéadaigh é.
(iii) Taispeáin ar do léaráid:
- Praghas cothromaíochta na bhFón Cliste ar an margadh (úsáid P_1)
 - Cainníocht chothromaíochta na bhFón Cliste ar an margadh (úsáid C_1).
(Féadann tú grafpháipéar a úsáid más mian leat.)

(30 marc)

- (b) Is féidir go mbogfaidh cuar an éilimh ar Fhóin Chliste **NÓ** cuar soláthair na bhFón Cliste ar dheis nó ar chlé mar gheall ar na nithe seo a leanas:
- locht a fhaightear i ndearadh Fhóin Chliste an déantóra sa chaoi gur gá iad a aisghairm
 - raon d'Aipeanna nua a chuirtear ar fáil agus a chuirtear ar an bhFón Cliste.

Maidir le **gach** ceann de na nithe thuas, freagair na **trí** cheist seo a leanas:

- (i) Luaigh cé acu cuar an éilimh **nó** cuar an tsoláthair a bhogfaidh
(ii) Luaigh cé acu ar dheis **nó** ar chlé a bhogfaidh an cuar a luann tú
(iii) Mínigh **cén fáth** a mbogfaidh an cuar sa treo a luaigh tú.

(20 marc)

- (c) Sa chuid is mó de thíortha na hEorpa íocann úsáideoirí tí as an soláthar d'uisce glan agus as soláthar seirbhís fuíolluisce.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis eacnamaíochta le táillí uisce do theaghlaigh a thabhairt isteach.
(ii) Luaigh agus mínigh tionchar eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag na táillí uisce seo ar **gach** ceann díobh seo a leanas:
- teaghlaigh a íocann na táillí uisce seo
 - Rialtas na hÉireann.

(25 marc)

[75 marc]

3. Is fiontraí í Emma Ní Néill agus tá gnó ar bun aici ag dearadh agus ag cruthú gairdíní. Taispeántar sa tábla thíos meastachán ar a costais táirgeachta agus ar a hioncam iomlán i gcás raon aschuir.

Líon na n-aonad aschuir	Costais Sheasta	Costais Athraitheacha	Costais Iomlána	Ioncam Iomlán	Brabús/Caillteanas Iomlán
	€	€	€	€	€
1	2,000	1,000	3,000	2,800	(200)
2	2,000	1,800	3,800	4,300	500
3	2,000	3,300	A.	6,500	C.
4	2,000	5,000	B.	8,800	D.

- (a) (i) Mínigh an téarma thuas a bhfuil líne faoi.
(ii) Agus úsáid á baint agat as an tábla, ríomh na costais iomlána ag **A** agus ag **B** (taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar) agus an brabús iomlán ag **C** agus ag **D** (taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar).
(iii) Is samplaí iad seo a leanas de chostais a bhíonn ag dearthóir gairdíní:
- Lomaire faiche Plandaí/Toir Trucail Leasachán**
- Cuir in iúl cé acu díobh sin thuas ar costais sheasta iad agus cé acu díobh ar costais athraitheacha iad. Mínigh do fhreagra i **ngach cás**.

(30 marc)

- (b) Má leanann an gnó ag fás, is féidir go smaoinoidh Emma ar lucht oibre breise a fhostú ar an ráta náisiúnta íosphá.

- (i) Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** thoisic a d'fhéadfadh Emma a spreagadh chun breis oibríthe a fhostú.

(24 marc)

- (c) (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis, seachas cruthú fostaíochta, a bhfuil an fhiontraíocht tábhachtach do gheilleagar na hÉireann.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fhéadfadh **gach** ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun an fhiontraíocht a spreagadh.

- Rialtas na hÉireann
- Tomhaltóirí na hÉireann.

(21 marc)

[75 marc]

4. (a) Is feidhmeanna de chuid an airgid iad meán malairte agus tomhas luacha. Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu agus luaigh feidhm **amháin** eile de chuid an airgid.

(21 marc)

- (b) Is toisc amháin í ráta na **CCÚT (DIRT)** a mbíonn tionchar aici ar leibhéal an choigiltis phearsanta.

- (i) Cad dó a seasann na túslireacha **CCÚT**?
(ii) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** thoisic, seachas ráta na **CCÚT**, a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar leibhéal coigiltis duine.

(30 marc)

- (c) (i) Dúirt an t-eacnamaí John Maynard Keynes go mbíonn trí chúis ag daoine lena gcuid maoinne a choinneáil i bhfoirm airgid thirim:

- Cúiseanna idirbheartaíochta
- Cúiseanna réamhchúraim
- Cúiseanna amhantraíochta

Mínigh **dhá cheann ar bith** de na cúiseanna thuas.

- (ii) Ainmnigh eacnamaí **amháin** eile a chuir le smaointeoireacht na heacnamaíochta agus tabhair breac-chuntas ar rud **amháin** ar chuir an duine seo leis an smaointeoireacht sin.

(24 marc)

[75 marc]

5. (a) Tugtar an t-eolas seo a leanas duit faoi thrádáil tíre i mbliain amháin.

Easpórtálacha Sofheicthe €milliún	Iompórtálacha Sofheicthe €milliún	Comhardú na Trádála €milliún	Barrachas nó Easnamh
25,000	24,200	?	?

- (i) Mínigh an téarma *Comhardú na Trádála*.
(ii) Ag baint úsáide as na sonraí thuas duit, ríomh Comhardú na Trádála **agus** mínigh do fhreagra.
(iii) Má tháinig méadú €1,000m ar leibhéal na n-iompórtálacha sofheicthe thuas, ríomh Comhardú nua na Trádála **agus** luaigh cé acu barrachas nó easnamh é. (Taispeáin do chuid oibre.)
(26 marc)

- (b) Ba cheart go dtiocfadh méadú ar easpórtálacha na mairteola as Éirinn de thoradh ar dheireadh a chur leis an *trádbhac* atá, le 16 bliana anuas, ar iompórtálacha mairteola as an Eoraip i margadh na Stát Aontaithe.
(i) Mínigh an téarma eacnamaíochta *trádbhac*.
(ii) An easpórtáil shofheicthe **nó** easpórtáil dhofheicthe í easpórtáil na mairteola as Éirinn? Mínigh do fhreagra.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag geilleagar na hÉireann as méadú ar easpórtálacha.
(25 marc)

- (c) Tugtar an t-eolas seo a leanas duit i dtaobh ráta malairte an euro (€) agus an punt steirling na Ríochta Aontaithe (£).

Bliain 1: €1 = £1.00

Bliain 2: €1 = £0.80

Tá **luach an euro (€) tite** i gcoibhneas le punt steirling na Ríochta Aontaithe (£).

Mínigh na hiarmhairtí a d'fhéadfadh a bheith ag an titim seo i luach an euro do **gach** ceann díobh seo a leanas:

- (i) **Easpórtálacha** as Éirinn **go dtí** an Ríocht Aontaithe
(ii) **Iompórtálacha** go hÉirinn **as an** Ríocht Aontaithe
(iii) **Fostaíocht** in Éirinn.

(24 marc)
[75 marc]

6. (a) Meastachán é seo a leanas ar bhuiséad reatha an Rialtais do 2015:

Ioncam Reatha an Rialtais	€45,255 m	Caiteachas Reatha an Rialtais	€48,985 m
---------------------------	-----------	-------------------------------	-----------

- (i) Ríomh an t-easnamh ar an mbuiséad reatha. (Taispeáin do chuid oibre.)
- (ii) Mol **dhá** shlí a bhféadfadh an rialtas an t-easnamh seo a laghdú.
- (iii) Luaigh sampla **amháin** d'ioncam reatha an Rialtais agus sampla **amháin** de chaiteachas reatha an Rialtais. (25 marc)

(b) I gCáinainnéis 2015, d'ísligh an Rialtas ráta na cánach ioncaim ó 41% go 40% agus d'ísligh siad roinnt de rátaí an **MSU** (*USC*).

- (i) Cad dó a seasann na túsliúcháin **MSU**?
- (ii) An cáin dhíreach nó cáin indíreach í an cháin ioncaim? Míneigh do fhreagra.
- (iii) Míneigh iarmhairt eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an íslíú ar ráta na cánach ioncaim do **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:
 - an t-easnamh ar bhuiséad reatha an Rialtais
 - leibhéal na fostaíochta in Éirinn
 - leibhéal na heisimirce as Éirinn. (24 marc)

(c) Cuireadh méadú 40c ar an gcáin ar phaicead fiche toitín i gCáinainnéis 2015.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** eile a d'fhéadfaí a dhéanamh chun tomhaltas toitíní a laghdú.
- (ii) Luaigh agus míneigh **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint ag **daoine aonair** as a dtomhaltas toitíní a laghdú.
- (iii) Luaigh agus míneigh **dhá** shochar atá le baint ag an **tsochaí** as titim i dtomhaltas toitíní. (26 marc)
[75 marc]

7. (a) I ndiaidh Cháinainnéis 2015, d'fhógair an Rialtas pleananna chun €2.2bn a chaitheamh ar thithíocht shóisialta sna trí bliana atá romhainn amach.

Nóta: Is é is Tithíocht Shóisialta ann ná tithíocht a chuireann an Rialtas ar fáil do dhaoine atá ar ioncam íseal, ar cíós atá níos ísle ná an cíós ar an saormhargadh.

- (i) An caiteachas reatha nó caiteachas caipitiúil ag an Rialtas é an caiteachas seo ar thithíocht shóisialta? Míneigh do fhreagra.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le caiteachas ar thithíocht shóisialta.
- (iii) Míneigh, agus sampla á thabhairt agat, deischoistas **amháin** a ghabhann leis an infheistíocht seo i dtithíocht shóisialta. (26 marc)

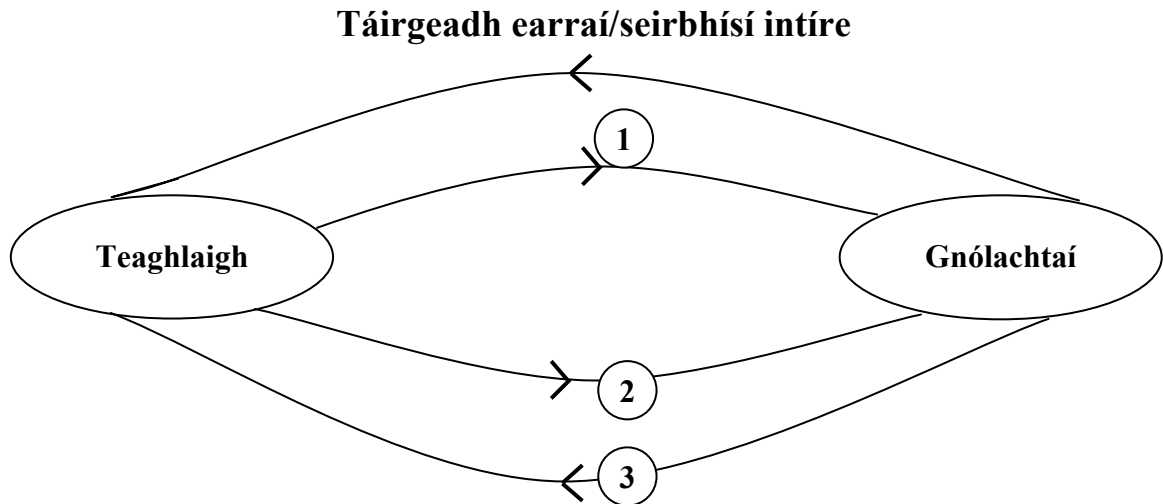
(b) “Tá sé á thuar go dtiocfaidh fás 3.7% ar gheilleagar na hÉireann in 2015, rud a fhágfaidh fás ann den tríú bliain i ndiaidh a chéile.” (Feasachán Ráithiúil an Bhainc Cheannais, 2015)

- (i) Luaigh tomhas **amháin** ar fhás geilleagrach.
- (ii) Luaigh agus míneigh sochar **amháin** atá le baint as fás geilleagrach ag **gach** ceann díobh seo a leanas i ngeilleagar na hÉireann:
 - Saoránaigh na hÉireann
 - Gnólachtaí
 - Airgeadas an Rialtais. (25 marc)

(c) Tá Éire ina ball den Aontas Eorpach (AE) ó 1973 i leith.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhféadfadh tíortha a bheith ag iarraidh ballraíocht den AE a bhaint amach.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíochta a d'Éirinn d'fhéadfadh a bheith ag baint le ballraíocht den AE. (24 marc)
[75 marc]

8. (a) Taispeántar sa léaráid thíos Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim i ngeilleagar gan rialtas ná trádáil idirnáisiúnta.



- (i) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar. Lipéadaigh go soiléir gach ceann de na línte 1 go 3.
(ii) Míneigh na saghsanna idirbheartaíochta/gníomhaíochtaí a tharlaíonn idir teaghlaigh agus gnólachtaí.
(iii) An geilleagar oscailte é geilleagar na hÉireann? Míneigh do fhreagra.

(25 marc)

- (b) Baintear úsáid as an bhfoirmle seo a leanas chun Ioncam Náisiúnta a ríomh:

$$\text{Ioncam Náisiúnta} = \text{Tomhaltas} + I + \text{Caiteachas Rialtais} + X - M$$

- (i) Míneigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Luaigh cad dó a seasann gach ceann de na litreacha **I**, **X** agus **M**.
(iii) Tá leibhéal caiteachais na dtomhaltóirí (tomhaltas) ag tosú ar mhéadú in Éirinn. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith leis an méadú seo ar chaiteachas na dtomhaltóirí.

(30 marc)

- (c) Is í seo an fhoirmle Iolraitheach i ngeilleagar oscailte: $\frac{1}{\text{MPS} + \text{MPM}}$

- (i) Míneigh na téarmaí MPM agus MPS.

Cuir i gcás gurb é 0.3 an MPM agus gurb é 0.2 an MPS.

- (ii) Ríomh méid an Iolraitheora, agus úsáid á baint agat as an bhfoirmle thuas. (Taispeáin do chuid oibre go léir.)

(20 marc)

[75 marc]

**NÁ DEARMAD AN CEISTPÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS LEIS AN/NA
(bh)FREAGARLEABHA(i)R A ÚSÁIDTEAR CHUN NA CEISTEANNA I ROINN B A
FHREAGAIRT**

Leathanach Bán

Leathanach Bán